

De huisarts als opleider (11): De nabesprekingen in de praktijk

Deze serie gaat over medisch onderwijs in de huisartsenpraktijk, over vakmanschap en meesterschap. Het mes snijdt aan twee kanten: studenten en huisartsen-in-opleiding (aios) leren van uw expertise en uw deskundigheidsontwikkeling krijgt nieuwe impulsen.

We volgen de opleider op zijn weg als huisarts, didacticus, manager en enthousiast professional. De eerste afleveringen gingen over goede redenen om te gaan opleiden, het aanmelden en de selectie als opleider, het opleiden in het basiscurriculum en de onderwijsmethodiek in Maastricht. We volgen nu huisarts Martin Pieters, die zijn eerste aios (Anke) opleidt en voor het eerst getoetst en getraind wordt in de cursus didactiek. In deze aflevering staan de nabesprekingen centraal.

Didactische uitgangspunten

Na de vorige terugkomdag heeft Martin een leerplan voor zichzelf als opleider gemaakt. Hij neemt zich voor in ieder leergesprek met Anke het ervaringsleren en de reflectie daarop als uitgangspunt te nemen. Dat sluit mooi aan bij het doorlopen van de kwaliteitscirkel: toetsing → verbeteringspunten → plan maken en uitvoeren → evaluatie → plan bijstellen of nieuw verbeteringspunt vaststellen. Een opmerking van Ilse, de huisartsbegeleider, heeft hij goed onthouden: 'Inhoud en vorm van de nabespreking zijn primair op de opleiding van de aios gericht. Het is geen werkbespreking, maar het werken is een integraal onderdeel van het leerproces (ofwel contextleren).'

Martin heeft het volgende onderwijsplan gemaakt:

- ▶ hij laat Anke de leercyclus (zie aflevering 10) ter plekke doorlopen: door reflectie op concrete werkervaringen vergroot zij haar arsenaal aan (toegepaste) kennis en vaardigheden;
- ▶ hij laat Anke de leervragen zoveel mogelijk zelf oplossen, en helpt daarbij door te exploreren, te concretiseren en te coachen bij het maken en uitvoeren van het leerplan;
- ▶ hij houdt het tijdsinterval kort tussen een ingebracht vraagstuk, de bespreking daarvan en de evaluatie van het plan van aanpak; bij zijn eigen leerplan bleek dat een belangrijke succesfactor;
- ▶ hij maakt concrete leer- en werkafspraken met Anke, die schriftelijk worden vastgelegd. Zo ontstaat een lijn in het onderwijsplan, waarbij het geheel meer is dan de som der delen!

Soorten leergesprekken

'Naast de algemene didactische uitgangspunten van een leergesprek is het vaststellen van het doel van de nabespreking een essentieel aandachtspunt', stelt Ilse. 'Het is zaak dat je vooraf met de aios afsprekt waar de nabespreking op focust. Stem als opleider je onderwijsdoelen af op de leerdoelen van de aios, maak daarover afspraken met elkaar. Dat heeft consequenties voor de voorbereiding (wie doet wat vooraf?).' Er zijn drie soorten leergesprekken:

- ▶ *Het taakgerichte leergesprek.* Dit gaat over het huisartsgeneeskundig handelen van de aios, dus over medisch-inhoudelijke onderwer-

pen, de arts-patiëntcommunicatie, samenwerken, organiseren van de zorg, wetenschappelijke onderbouwing ervan enzovoort. Dat kan in de vorm van een consultatie tijdens het spreekuur ('Wil je even komen meekijken? Ik kan deze huidafwijking niet zo goed plaatsen'), de nabespreking van een spreekuur (waarbij een aantal problemen of klachten van patiënten nabesproken worden), of een uitgebreide casus- of themabespreking. De opleider is in deze situatie de deskundige en vaak het 'rolmodel'. Het spanningsveld is dan ook de mate waarin de opleider een goed vakman is en de mate waarin de aios zich ontwikkelt tot goed vakman. Soms overvleugelt de aios de opleider, maar als het goed is gebeurt dat pas aan het einde van de opleiding!

- ▶ *Het procesgerichte leergesprek.* Dit focust op het leerproces van de aios, dus de manier waarop deze zijn individuele opleiding stuurt, het tempo van de vorderingen, de uitkomst van leerplannen en de rol die de opleider daarin heeft. Procesgerichte leergesprekken hebben een sterk 'samen'-karakter en doen een beroep op de coachende rol van de opleider. Echter, een van de taken van de coach is ook beoordelen en dat is nu eenmaal een top-down proces, waarbij de opleider zich duidelijk en eenzijdig uitspreekt over het functioneren van de aios. Beoordelen staat centraal tijdens de volgende terugkomdag, dus daar komen we op terug.
- ▶ *Het persoonsgerichte leergesprek.* Hierin staan de persoon en de beleving van de aios centraal, maar ook de wijze waarop deze hiermee professioneel omgaat. Elementen hieruit staan in taakgebied 7 van het Competentieprofiel van de Huisarts, te vinden op de NHG-website, maar ook op www.svuh.nl (pvh producten → implementatie raamcurriculum). Daarin wordt verwezen naar de Eindtermen van de Huisartsopleiding. Het gaat om veel verschillende onderwerpen, zoals normen en waarden, het toepassen van morele en ethische principes, het stellen van grenzen, het onderhouden van vakbekwaamheid en de balans tussen werk en privé. De opleider exploreert en spiegelt, geeft zo min mogelijk feedback, en stimuleert de aios tot reflectie.

'Zo, genoeg uitgelegd', zegt Ilse, 'we gaan aan de slag. Bereid in subgroepen je eerstvolgende nabespreking voor, werk per subgroep een soort leergesprek uit. Maak gebruik van elkaar en vraag door. Lees pagina 47 tot 53 uit "Het medisch ambacht".¹ Aangename en verplichte kost voor jullie! Lees ook paragraaf 3.4 "De beoordeling" voor de volgende keer.'

Goh, denkt Martin, wat directief handelen al niet vermag...

Paul Ram, huisarts, hoofd Huisartsopleiding Universiteit Maastricht

1. De Haan M, Boendermaker PM, Heij L. *Het medisch ambacht. Opleiden en leren in de praktijk van de (verpleeg)huisarts.* Maarssen: Elsevier gezondheidszorg, 2002.